Inbreng PGP bij voorstel betreffende ontwerpbegroting 2027 en meerjarenraming 2028 t/m 2030.

Allereerst dank voor al het ambtelijke werk dat is verzet bij het opstellen van deze begroting en de beantwoording van de vragen. Laten we voorop stellen dat wij blij zijn met een begroting met een voordelig saldo. Wij hoeven als gemeente niet elk dubbeltje om te draaien. Dat biedt ruimte en daar kunnen we dankbaar voor zijn. Dat komt inwoners en ondernemers ten goede. Investeren in het sociale en fysieke domein, maar zeker ook in de lokale economie levert in de toekomst weer winst op voor Valkenburg aan de Geul.

Wel leven we in een snel en sterk veranderende wereld waarin voortschrijdend inzicht hier en daar ingehaald wordt door voortsnellend inzicht. Progressieve stappen zijn dan ook noodzakelijk om op koers te blijven. Wij zien in de begroting zeker vooruitstrevende stappen. Wat ons betreft mag er op punten wel sneller geschakeld worden, vanuit meer verbinding tussen domeinen en waarbij participatie in alle facetten het uitgangspunt is. Op die manier kunnen we gezamenlijk het hoofd bieden aan de uitdagingen die voor ons liggen.

Sociaal

Want die uitdagingen zijn er. De kloof tussen arm en rijk wordt steeds groter. Of jij in een derdehands kinderwagen uit de kringloop wordt rondgereden, en niet omdat je ouders zo circulair zijn, maar uit noodzaak, of in een nieuw exemplaar van €1000,- door Valkenburg rond geparadeerd wordt, dat maakt uit voor jouw kansen in het leven. Erfenissen en overwaarden, of de afwezigheid daarvan, bepalen voor een nieuwe generatie de mate van welvaart. Kun je daar met hard werken nog tegenop? Wat betekent dit lokaal? Overerving van armoede heeft de aandacht nodig.

Gelukkig zien wij op sociaal domein successen, zoals de integrale Wijkaanpak, de opening van het Huis van de Buurt. Ook zien we in de begroting dat er extra geïnvesteerd wordt in vroegsignalering bij schulden en wordt er voortvarend ingezet op de bestrijding van energiearmoede. Wij vinden het positief dat daarbij gekozen is voor het werken met de lokale energiecoöperatie in plaats van met een commerciële externe partij. In het nieuwe uitvoeringsplan voor armoede, schuldhulpverlening en vroegsignalering, dat in de maak is, wordt ingezet op het persoonlijk contact maken en in gesprek komen met de doelgroepen. Dit wordt gebruikt als input voor het nieuwe beleid.

Want het is natuurlijk bijzonder dat er decennialang armoedebeleid is gemaakt door mensen die daar zelf niet mee te maken hebben gehad. Wij pleiten voor meer menswaardigheid binnen het armoedebeleid waarbij we uit de ervaringen van de

doelgroep moeten putten. Daarom kijken we uit naar de resultaten van deze nieuwe benadering en hopen dat dit een trendbreuk kan bewerkstelligen. Maar ondersteuning met verschillende regelingen blijft helaas een noodzaak. Gelukkig hebben we een aantal goede initiatieven in onze gemeente en er kan meer.

In de inleiding had ik het over verbindingen tussen domeinen. Wij zouden hier graag zo'n verbinding willen maken tussen het sociale en het economische domein. Stichting Ruggesteun uit Meerssen zou graag een locatie betrekken in Valkenburg. Deze stichting verzorgt niet alleen voedselpakketten, maar heeft in Meerssen ook een mooie winkel waar kleding en speelgoed tegen hele schappelijke prijsjes worden verkocht. Van de opbrengst worden dan weer voedselpakketten bekostigd. Ook in Valkenburg zou zo'n winkel welkom zijn.

Tegelijkertijd hebben wij in Valkenburg centrum, specifieker in wat we nu het detailhandel concentratiegebied noemen, veel leegstand. Een externe partij wordt ingezet om dit gebied te laten opleven, bv. middels tijdelijke pop-up concepten.

- Zouden de wethouders economie en sociaal domein de handen ineen willen slaan om de verbinding te maken tussen Stichting Ruggesteun en de externe partij zodat de winkel mogelijk kan landen in het centrum.

Op die manier kan het initiatief ook bekendheid krijgen en tegen de tijd dat het centrum is opgeleefd en de Polfermolen tot een sociaal-culturele hub is geworden, zou de stichting mogelijk mee kunnen verhuizen. Wat ons betreft een win-win situatie. Wij krijgen graag van de wethouders de toezegging dat ze zich hiervoor gaan inzetten.

Vrouw(on)veiligheid

Ook is er extra inzet nodig op het gebied van veiligheid voor vrouwen. De gemeente doet dit jaar mee aan de campagne Orange the World waarbij aandacht wordt gevraagd voor geweld tegen vrouwen en meisjes. Het gemeentehuis wordt oranje aangestraald en in de volgende editie van de Mazjerang komt hier een artikel over. Dat is een begin. Maar wij willen het college wel vragen om, als dat lichtknopje om gaat in november, ook de knop in het gemeentehuis om te zetten en vrouwveiligheid in beleid te gaan verankeren. Want vrouwveiligheid lijkt in deze begroting nog niet de aandacht te krijgen die het verdient.

In september 2025 pleitte de PGP tijdens de Cie AZM voor een meer vrouw inclusieve stad door betere ruimtelijke ordening en door mannen actief te betrekken bij dit probleem. Want bijna 50% van de vrouwen loopt wel eens om vanwege een gevoel van onveiligheid. Terecht? Oordeel zelf:

- Wereldwijd heeft 1 op de 3 vrouwen te maken met fysiek, psychisch en/of seksueel geweld (Who.int)
- In Nederland sterft er elke 8 dagen een vrouw door geweld (Atria.nl)
- In Nederland krijgt 53 procent van de vrouwen te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag (Rutgers.nl)
- In Nederland krijgt 1 op de 5 vrouwen met partnergeweld te maken (wodc)

- 73 procent van de Nederlandse vrouwen heeft seksuele intimidatie meegemaakt (atria.nl)

Destijds antwoordde de burgemeester dat het goed zou zijn om een uitvraag te doen. Hij omschreef dat als volgt: “Kunnen we een uitvraag doen met de vraag: Zijn er plekken in Valkenburg aan de Geul waar u zich onveilig voelt?” Hij gaf aan dat hij dit mee zou nemen naar het College.
Vanuit het Rijk wordt aandacht voor vrouwonveiligheid en gendergelijkheid gestimuleerd via verschillende programma's. Wij kunnen gebruikmaken van ondersteuning en kennis die al aanwezig is om hier lokaal een alomvattend beleid van te maken.

- Onze vraag aan de burgemeester is dan ook: Is naar de (on)veilige plekken inmiddels onderzoek gedaan of een uitvraag over geweest? Zo ja, wat waren hiervan de resultaten? Zo nee, kan dat in 2027 dan alsnog opgepakt worden.
- Kan het college toezeggen om in 2027 actief aan de slag te gaan met het verankeren van vrouwveiligheid, gendergelijkheid en de bewustwording hiervan in beleid?

Duurzaamheid

Nog zo’n thema waar wij een sterke urgentie bij voelen is duurzaamheid. Op dat gebied boeken we vooruitgang. De ontwikkeling van een circulair ambachtcentrum waar hergebruik, reparatie maar ook sociale inclusie samenkomen, juichen wij toe. We zijn ook blij dat er komend jaar gewerkt gaat worden aan een Strategische Duurzaamheidsagenda. En gelukkig zien we ook hier al dat enkele zaadjes aan het ontkiemen zijn, zo ook op het economische domein. We wachten op de uitkomsten van de pilot project Gastvrij OV Zuid-Limburg waarbij het gebruik van het openbaar vervoer gestimuleerd wordt. Verder is er binnen de uitvoering van de visie Vrijetijdseconomie aangekondigd dat een van de projecten voor volgend jaar betrekking heeft op zwerfafval. Wij zijn blij dat de aanpak hiervan, door ons regelmatig benoemd, nu ook een Valkenvlucht gaat nemen, om maar even in de VTE terminologie te blijven.

Wel hebben wij nog 1 langgekoesterde duurzaamheidswens. Binnenkort branden er weer duizenden lampjes in onze prachtige Kerststad Valkenburg. Helaas branden deze de hele nacht door. Zonde en dat terwijl duurzaamheid binnen de Visie VTE een belangrijk aandachtspunt is. Kan de wethouder toezeggen dat er in 2027 stappen gezet gaan worden om ook Kerststad Valkenburg te verduurzamen en de knop van de lampjes wat flexibeler om te zetten. Beter voor mens, natuur en op lange termijn wellicht ook voor de portemonnee.

Klimaat

Dan over het klimaat. Uiteraard zijn wij als progressieve partij blij dat er sinds 2024 een Klimaatadaptatiestrategie is. In een begroting die 130 pagina’s telt, vinden wij het dan wel wat summier dat er aan deze strategie slechts 1 paragraaf is gewijd. En ik hoor het de wethouders al zeggen: klimaatadaptatie is integraal en komt overal terug en moet op verschillende plekken in de organisatie verankerd worden. Dat is

waar, maar we moeten ons realiseren dat klimaatadaptatie geen luxe is, maar een noodzaak om noodsituaties te voorkomen. Daarbij, een organisatiebrede klimaatadaptieve wijze van werken vergt een cultuuromslag en daar moet je in blijven investeren.

Na eerdere wateroverlast en overstromingen, ervaarden wij deze zomer ook de gevolgen van klimaatverandering zoals de periodes van hitte en droogte. Ben je afhankelijk van een sociale (of particuliere) verhuurder en is je woning slecht bestand tegen hitte, dan heb je het zwaar. Maar ook de sterfte van veel waterdieren in de Geulvijver was een gevolg van de toenemende hitte. Nog steeds gaan hier dieren dood. Klimaatverandering en de toenemende hete periodes kunnen ook op andere manieren een verwoestende werking hebben op de natuur. Dit zien we bijvoorbeeld aan natuurbranden op andere plekken in de wereld, in Europa en ook in ons land. Ook dit is een risico waar we als gemeente goed op voorbereid moeten zijn.

Vragen:

- Is hier binnen de gemeente aandacht voor en ligt hier een draaiboek voor klaar?
- Welke maatregelen kunnen er getroffen worden om natuurbrand in onze gemeente te voorkomen?
- Wordt er bijvoorbeeld aandacht besteed aan bewustwording? Een leeg flesje dat in de natuur is achtergelaten, kan al tot brand leiden.
- Zijn er voldoende financiële middelen aanwezig en is er voldoende capaciteit om natuurrampen binnen de gemeente zo veel mogelijk te voorkomen?

Door de merkbare lokale effecten van klimaatverandering moeten we ons de vraag stellen: wat hebben we nodig om Valkenburg aan de Geul toekomstbestendig te maken?

Groen

Eén antwoord kunnen we natuurlijk zelf al geven: vergroening. Het belang van bomen en groen, van klimaatgraften en landschapselementen die water kunnen vasthouden, worden in een sterk en snel veranderende wereld, alleen maar groter. Ook dat staat duidelijk in onze klimaatstrategie. Daarin staat dat bomen en groene ruimtes schaduw bieden en de omgevingstemperatuur verlagen, dat ze water verdampen wat voor een verkoelend effect zorgt en dat dat bijdraagt aan de formatie van wolken waardoor zonlicht wordt teruggekaatst. Dan hebben we het nog niet over biodiversiteit gehad en hoe wortels van bomen vocht vast kunnen houden.
Er worden veel bomen gekapt in onze gemeente. Daar ontkomen we soms niet aan, bijvoorbeeld bij herinrichting van straten en gebieden. Op dit moment wordt er gewerkt aan plannen voor de herinrichting van de Caldenborghsweg. Een prachtige laan omringd door 36 bomen. Een iconisch straatje en de bomen moeten stuk voor stuk wijken. Pijnlijk, maar blijkbaar noodzakelijk. Dit zal op meer plekken gebeuren in de komende jaren.

Nu kunnen wij als groene partij bij dit soort situaties meteen in de hoogste boom klimmen, maar wij werken graag mee aan plan B: plant bomen! De afgelopen jaren is hier al flink op ingezet, bijvoorbeeld door de vergroening van schoolpleinen. Verder verwijzen wij graag naar ons coalitieakkoord waarin staat: “We onderzoeken de mogelijkheden voor een nieuw bos/natuurgebied voor en door inwoners, waarbij een natuurbegraafplaats de financiële drager kan zijn.” Vanwege de urgentie door het veranderende klimaat en door de positieve rol die een natuurbegraafplaats speelt bij het voor eeuwig vastleggen van de bestemming natuur en daarbij inzet op hoge biodiversiteit en natuurwaarde in combinatie met recreatieve voorzieningen, dienen wij hier graag een motie over in om dit punt te kunnen realiseren.

Daarnaast is het goed om kritisch te blijven op het kappen van bomen. Ook daarin speelt voortschrijdend inzicht een rol. Wij hopen hier een dialoog over te voeren tijdens de komende themasessie over het Groenbeleidsplan en de uitvoering daarvan.

- Is de wethouder bereid om ondanks beperkte capaciteit, financiële en technische uitdagingen te kijken wat er wel kan om zoveel mogelijk grote bomen te sparen?

Participatie

Dan het laatste onderwerp van deze inbreng, maar voor ons zeker niet het onbelangrijkste: participatie. In de begroting lezen we dat er in 2027 wordt gestart met de implementatie van het nieuwe participatiebeleid. Medewerkers worden opgeleid in de methodiek Relevant Gesprek®. Participatie wordt daarmee een vast onderdeel van beleidsontwikkeling en projectmatig werken binnen de organisatie. Onlangs hadden wij hier een themasessie over en daaruit bleek dat dit een onderwerp is dat wij allen, raadsbreed, belangrijk vinden. De sessieleider wees ons er niet voor niets op dat dit in de verkiezingsprogramma’s van alle partijen genoemd werd. We zijn dan ook verheugd dat hierover de volgende cyclus een voorstel naar de raad komt. Vanuit de PGP hebben we ons er altijd voor ingezet om mensen te betrekken. Mensen zijn ervaringsdeskundigen van hun eigen leefomgeving. Laten we dus zorgdragen dat we de juiste mensen ook kunnen betrekken. Iedereen moet mee kunnen doen en dat betekent ook dat iedereen goed geïnformeerd hoort te worden, in de gelegenheid moet zijn om mee te kunnen praten, denken en op punten zelfs meebeslissen. Daarom willen wij hier ook alvast meegeven: denk bij participatie ook aan doelgroepen voor wie de drempel om te participeren hoger ligt. Misschien door een fysieke of mentale situatie of door laaggeletterdheid. Laten we ervoor zorgen dat ook participatie zo inclusief mogelijk wordt ingericht, zelfs als dat in sommige gevallen om maatwerk of extra inzet vraagt.

- Is hier binnen het nieuwe beleid ook aandacht voor?

Participatie gaat over betrokkenheid en daarmee over relaties. Door ervaringen uit het verleden kunnen mensen het gevoel hebben dat hun stem niet telt, of dat hun buurt niet telt. Blijvend investeren in de relatie met inwoners en ondernemers, vanuit

een begrijpende houding, is belangrijk. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van de eerder aangekondigde kern bezoeken die het college zou afleggen.

- Is hierover trouwens al nieuws te melden door het college?

Deze bezoeken zouden ook een mooie gelegenheid zijn om via de kern overleggen/buurtraden, de nieuwe benadering m.b.t. participatie te communiceren.

Wat ons betreft vormt de uitwerking van een goed participatiebeleid een breuk met het verleden en is het dé manier om door te ontwikkelen naar een lerende organisatie waarbij feedback en evaluaties geen sluitstuk zijn maar onderdeel uitmaken van een continu proces van verbetering en verdieping. Wij kijken ernaar uit om hier de komende jaren met elkaar aan te kunnen werken.

Afsluitend, ondanks dat we er financieel prima voor staan en er veel positieve ontwikkelingen gaande zijn, mag wat ons betreft de knop op een aantal punten nog om, zodat we aansluiten bij wat de huidige tijd van ons vraagt. Ons verlanglijstje vandaag is niet heel lang, maar de punten die wij benoemen wegen voor ons zwaar: Stichting Ruggesteun in Valkenburg, duurzame verlichting, veiligheid voor vrouwen, versnel op klimaatadaptatie, plant meer bomen en waarborg inclusiviteit binnen participatie.

Tot zover, in eerste termijn.